

سیدمهدی طالبی

خبرنگار گروه بین‌الملل

مقامات دولت ولادیمیر زلنسکی، رئیس‌جمهور اوکراین که پیش از این به دلیل فشار ناشی از حملات پهنپادی روسیه، مواضعی تند علیه ایران اتخاذ کرده بودند، در هفته‌های اخیر بر دامنه و شدت تهدیدات لفظی خود افزوده‌اند؛ اقدامی که تطابق آن با دیگر تغییرات در روابط ایران و آمریکا، قابل توجه است. در آخرین دست‌س از این تهدیدات «میخائیلو پودولیاک»، مشاور رئیس دفتر رئیس‌جمهور اوکراین ۷ خرداد (۲۸ می) در توییتی ضمن اشاره به حملات گسترده با ۵۰ پهپاد به کی‌یف پایتخت این کشور، نوشت: «از نظر حقوقی ایران با نیت مستقیم و با درک عواقب اقدامات خود این کار [فروش پهپاد به روسیه] را انجام می‌دهد؛ و قطعاً عواقبی در پی خواهد داشت. به همین دلیل رئیس‌جمهور پیش‌نویس قطعنامه تحریم ایران را به مدت ۵۰ ساله به مجلس ارائه می‌کند.» او در ادامه تهدیدش آورده است: «امروز می‌خواهم قوانین اساسی زندگی به ویژه قانون بومرنگ را به تهران به طور رسمی یادآوری کنم. با توهم دوری جغرافیایی یا سوءتفاهم از اولویت‌های امروز اوکراین به اشتباه نیفتید. شاهد [پهپاد ایران سری شاهد] روزی به سازنده‌اش بازخواهد گشت.»

زمنستان سال گذشته نیز «دیمترو کولبا» وزیر خارجه اوکراین با توسل به ادعای تکراری کشورش و غرب درباره ارسال پهپاد و تجهیزات نظامی ایران به روسیه، مدعی شده‌بود اوکراین پاسخی «واقعی‌ی‌رحمانه» به ایران خواهد داد. چنین تهدیداتی چند بار دیگر نیز از سوی مقامات اوکراینی به ویژه مقام‌های اطلاعاتی این کشور تکرار شده است.

مهم آنکه ولادیمیر زلنسکی، رئیس‌جمهور اوکراین نیز روز سوم خ‌برداد (۲۴ می) در ویدئویی که مدعی‌ی‌بود خطاب به مردم ایران است، از تهران خواست به زعم وی در سمت تارک تاریخ بایستد. این سخنان در داخل ایران جدی گرفته نشدند اما پیام زلنسکی به جهت آماده‌سازی فضا برای اقدام احتمالی علیه ایران با نام این کشور صورت گرفته است؛ اقدامی احتمالی که بیش از آنکه از نیازهای کی‌یف ناشی بشود، متأثر از نیازهای فوری واشنگتن و تل آویو است. در ادامه به بررسی ابعاد کلی این قضیه پرداخته شده است.

دلایل و اهداف اوکراین برای تهدید ایران

سیل تجهیزات ارسال غرب به کی‌یف، نتوانسته اوکراین را در جنگ با روسیه، به نقطه برتری یا حتی نزدیک به تعادل برساند. در چنین وضعیتی، کی‌یف ناآون‌تر از آن است که به دنبال گشودن جبهه جدیدی در جنگ باشد. مشخص است که مقامات اوکراینی با تاثیرپذیری خارجی دست به تهدید ایران زده‌اند اما با این وجود، باید به توجیهاتی که آنان نیز در ذهن دارند، توجه داشت. این اهداف عبارتند از:

تحریک غرب

اوکراین از ابتدای جنگ به دنبال تحریک کشورهای غربی برای دریافت کمک بوده است. یکی از این اقدامات، متهم ساختن ایران به ارسال پهپادهای انتحاری به روسیه است. مقامات اوکراینی که با «روس‌هراسی» موفق به جلب کمک‌های غرب شده‌اند، طری‌ی‌نودارنداخته‌اند و قصد دارند با «ایران‌هراسی» نهادینه‌شده در این کشورها، بر میزان کمک‌های دریافتی بیفزایند.

با توجه به جریان داشتن این ایده در ذهن مقامات اوکراینی از ابتدای جنگ نمی‌توان تهدیدبه‌انجام‌حمله‌علیه‌ایران را هدف اصلی دانست. هرچند هرگونه نام بردن از ایران در جنگ اوکراین به عاملی برای دریافت سلاح تبدیل می‌شود اما لبه تیز تهدیدات فعلی، نشان می‌دهد هدف یا اهداف اصلی موارد دیگری هستند. از این رو تحریک غرب هدف عمومی اوکراین در این قفره به حساب می‌آید.

مظلوم‌نمایی

اوکرایین‌با بهره‌گیری همزمان از روس‌هراسی و ایرانی‌هراسی نهادینه شده در افکار عمومی غرب می‌کوشد دست‌به‌مظلوم‌نمایی‌بزند. از نگاه مقامات کی‌یف، مظلوم‌نمایی به غیر از جلب کمک می‌تواند باعث افزایش فشارها به روسیه و متحدانش و همچنین مشروع جلوه دادن جنایات دولت مرکزی اوکراین علیه شهروندان روس تبارش شود. این هدف مقامات اوکراینی نیز در حوزه تهدید ایران، عمومی به شمار می‌رود.

توهم قدرت

این‌گونه‌تصور می‌شد که حمله روسیه‌به‌عنوان‌ابردرتی که صدهاسال اوکراین را در تصرف خود داشته، به تکرار سریع گذشته منجر می‌شود. باتداوم جنگ‌وعدم‌اشغال‌سریع‌اوکراین و همچنین سطح تسلیح گسترده این کشور، مقامات کی‌یف در توهم اب‌رقدرتی هستند؛ برداشتی که با اشغال یک‌پنجم‌سرزمین و نابودی امکانات آنها نسبتی ندارد. بر همین اساس به دنبال تهدیدات فرمانطقه‌ای برای ایجاد اِبهت برای خود و بهره‌گیری از آن حتی در میان افکار عمومی هستند. سخنرانی‌ها و تاکیدات چندب‌بار اوکراینی‌ها مبنی بر آنکه این کشور خط مقدم غرب و عامل افتخار آن است- در همین راستا ارزیابی می‌شود. این هدف تحولی‌علی‌رغم‌جدید‌بودن‌هدفی‌عمومی‌برای‌دولت اوکراین به حساب می‌آید.

توجیه‌های افکار عمومی

آسیب‌های شدید به اوکراین باعث شده مقامات این کشور در میان افکار عمومی مورد سوال واقع شوند. اگر روسیه جنگ را برای یک تا دوسال دیگر طول دهد، همچنان از منابع لازم برای تداوم نبرد برخوردار خواهد بود اما اوکراین وضعیتی دشوارتر خواهد یافت. مقامات کی‌یف برای توجیه تداوم جنگ و حجم خسارات که می‌تواند انتقادات علیه آنها را افزایش دهد، به دنبال توجیهاتی هستند. باید توجه داشت هرچه از میدا جنگ که شامل شور و هیجانات زاید‌الوصف ملی است، دور شویم سوالات

تهدید دلفک

مقامات اوکراینی با تهدید ایران به تجاوز به دنبال پیگیری اهداف مشترک آمریکایی-صهیونیستی هستند

پشت‌پرده تحریک اوکراین چه دولت‌هایی هستند؟

اگر اوکراین خود‌به‌تنهایی و‌با‌توان‌خود‌در‌سال ۲۰۲۲ به روسیه حمله می‌کرد، احتمالاً روس‌ها این کشور را به این میزان جدی نمی‌گرفتند اما هنگامی که پای ناتو به میان آمد، این مساله جدی گشت. از این رو اهمیت فعلی اوکراین، به دولت این کشور مربوط نیست بلکه به قدرت‌های غربی پشت سر آن مرتبط است. به نظر می‌رسد آمریکا و رژیم صهیونیستی با ابزارهای اقلناعی و همچنین ابزار کمک‌های خود، به دنبال فریب و کشاندن اوکراین به ماجراجویی فرمانطقه‌ای علیه ایران هستند. واشنگتن و تل آویو در نقشه‌ای که برای اوکراین کشیده‌اند اهدافی در سر دارند.

اوکراین به مثابه سکوی پرتاب

آمریکا و رژیم صهیونیستی به دنبال تبدیل اوکراین به یک سکوی پرتاب علیه ایران هستند. به زعم این دو، ایران مناطق بی‌ثبات منطقه مانند جنوب سوریه، غرب عراق و نیمه شمالی یمن را به سکوی پرتاب منافع واشنگتن و تل آویو تبدیل کرده است که از آنها موشک‌های بالستیک، کروز و پهپاد انتحاری به سمت منافع غرب پرتاب می‌شود. این دو قصد دارند سکوی پرتاب مشابهی برای ایجاد بازدارندگی در برابر سکوهای ضدغربی موجود بیابند.

تنش‌زایی میان ایران و اروپا

آمریکا و رژیم می‌دانند اقدام اوکراین علیه اهداف ایرانی هرچند در خارج از این کشور و در سطح منطقه باشد، می‌تواند پاسخ ایران و متحدانش را برانگیزد. این واکنش‌ها، همان‌گونه که واکنش روس‌ها به اوکراین ناخواسته برخی از اروپایی‌ها را وارد درگیری با مسکو کرد، می‌تواند روندی مشابه علیه ایران ایجاد کند.

آمریکایی‌ها و صهیونیست‌ها به‌طور کلی قصد مشتتج‌سازی روابط ایران و اروپا را در سر دارند. هرچند قاره سبز از راهبرد واشنگتن در قبال تهران پیروی می‌کنند، در جزئیات نظرات خود را نیز دستاورد می‌کنند که برخی از آنها تطابقی با دیدگاه‌های آمریکا ندارند.

جایگزینی محیط پرتنش به جای غرب آسیا

محیط فشار منطقه‌ای علیه ایران تا حد زیادی دچار آسیب شده است. آمریکا از افغانستان خارج و در عراق و سوریه تضعیف شده است. روابط ایران با اعراب عادی‌سازی شده و دولت آذربایجان و افغانستان نیز اراده و توان به چالش کشیدن موثر تهران را ندارند. لفاظی و درگیری مرزی طرا‌ی‌شده از سوی غرب در آذربایجان و همچنین مرزهای شرقی ایران، به اندازه دشمنی اعراب که پرچالش بود، نیستند. رژیم صهیونیستی نیز به دلیل مشکلات خاص خود در موقعیت ته‌اجم و برنامه‌ریزی علیه ایران نیست.

از این رو واشنگتن با تخلیه شدن ظرفیت‌های فشار منطقه‌ای علیه ایران، به دنبال گشودن ظرفیت‌های جدید در منطقه‌ای مجاور با غرب آسیاست. اوکراین به این منظور انتخاب شده است.

استمرار بحران داخلی در ایران

اغتشاشات پاییز ۱۴۰۱ ایران باعث سوزاندن بسیاری از سرمایه‌های آشوب در داخل ایران شد. گروه‌های تجزیه‌طلب مستقر در اقلیم کردستان یکی از این ظرفیت‌ها بودند. مسدود شدن امکان ایجاد اغتشاش در ایران طی کوتاه‌مدت، درحالی‌که غرب نیاز به تداوم آن دارد باعث شده آنها به سمت ایجاد یک مجرای برای استمرار بحران داخلی در ایران حرکت کنند. به زعم غرب در شرایط فعلی ترتیب دادن حملاتی علیه ایران در داخل خاک این کشور یا مواضعش در منطقه می‌تواند استمرار دهنده بحران داخلی باشد.

کاستن از فشار علیه غرب در منطقه

غرب قصد دارد بخشی از منابع ذهنی، نفرت‌و تسلیحاتی که در منطقه بر ضد پایگاه‌های آمریکا و رژیم انباشت شده‌اند،

جهان‌شهر

۱ اوکراین باید بداند، ایران قابلیت جنگیدن در جبهه‌های گوناگون و دشوار را داراست. ایران به‌سوریه‌محاصره‌شده

یاری رساند و در نمونه اروپایی بوسنی نیز در دهه ۱۹۹۰ میلادی و در شرایطی که فاقد قدرت کنونی بود، اثری قاطع داشت.

۲ اوکراین منافع خود را در شرق از دست خواهد داد. اگر سهم شرق از اقتصاد و تحولات جهانی درحال افزایش است، درگیری این کشور با دورکن از سه رکن جبهه متحد فعلی شرق شامل روسیه و ایران (عضوی از محور مقاومت) می‌تواند برای این کشور در طولانی‌مدت گران تمام شود.

۳ درگیری با ایران می‌تواند طرف‌های درگیری متعددی برای اوکراین در مناطق دیگر آفریده و این کشور را شامل حملات طیفی سازد. مواجهه آلبانی با تهدیدات سایبری موثر که به ایران نسبت داده می‌شود، از این جمله است.

۴ هرچند اوکراین با ادعای مورد حمله قرار گرفتن توسط پهپادهای ایرانی توسط روسیه مظلوم‌نمایی کرده و به‌زعم‌خود حملاتش علیه روسیه و مسکو را دارای توجیه ساخته است، اما اقدامش علیه ایران می‌تواند وضعیت را علیه این کشور رقم زده و فضای مظلوم‌نمایی‌اش به‌ویژه در میان دولت‌های غیرغربی از بین برود. در این صورت آنها اوکراین را یک کشور مظلوم مستحق توجه یا حداقل ترحم نخواهند دید.

۵ اوکراین به ناگهان بخشی از دولت‌هایی را که راضی به جنگ با روسیه نبودند، به نبرد با این کشور وارد کرد. اگر اوکراین فکر می‌کند کشاندن پای ایران به جنگ می‌تواند صرفاً به افزایش کمک‌های غرب منجر شود، در اشتباه است. در این صورت فشار دولت‌ها و جناح‌های اروپایی که اوکراین را در دسرسی برای خود می‌بینند، افزوده می‌شود. اگر منافع آمریکا نیز توسط ایران به‌خاطر اقدامات اوکراین تضعیف شود، جناح‌های داخلی این کشور بار دیگر بر ضد اوکراین اقدام خواهند کرد. هرچند مقابله با ایران با روسیه در آمریکای دوحزبی مورد توافق است اما در تاکتیک اختلاف‌های عمیقی میان آنها

وجود دارد. اگر جناح‌هایی در آمریکا خواهان کاهش مداخله این کشور در جنگ‌ها (بخشی از جمهوری خواهان) و همچنین مذاکرات کاهش تنش با تهران (بخشی از دموکرات‌ها) باشند، اقدام اوکراین می‌تواند آنها را در میان هردو حزب با تنش مواجه کند. حمایت لابی صهیونیستی از این کشور نیز چندان راهگشا نخواهد بود زیرا صهیونیست‌ها جمع‌بندی لازم را از اوضاع سیاسی خود و جهان ندارند و از سوی دیگر قادر به مقابله موثری با چنین تئیسیری نیستند، چه‌اینکه این لابی‌ها خود وظایف زیادی برای رفع نیازهای رژیم صهیونیستی دارند.

۶ رژیم صهیونیستی بلافاصله پس از ارسال چند پهپاد محدود به اوکراین برای استفاده علیه ایران، با رشد تهدید روبه‌رو شده که به معنای افزایش نیازش به موشک‌های پدافند هوایی و تسلیحات بازدارنده ته‌اجمی خواهد بود. پس کی‌یف پس از نخستین حمله قادر به دریافت تسلیحات بیشتری از سوی رژیم صهیونیستی نخواهد بود.

۷ با اقدام اوکراین موانع برای ارسال پهپادهای پیشرفته و موشک‌های بالستیک به روسیه برداشته می‌شود. این پهپادها شامل نمونه‌های دوربرد و پرسرعت تر آرش و کیان و همچنین موشک‌های بالستیک خواهد بود.

۸ بسا تبدیل شدن اوکراین به یک تهدید تروریستی و فرمانطقه‌ای، مسکو مشروعبت بیشتری برای نبرد علیه این کشور خواهد یافت و پادگان‌ها و تاسیسات این کشور یک گام به‌اصابت کلاهک‌های هسته‌ای تاکتیکی نزدیک‌تر خواهند شد.

وضعیت رهبری اوکراین

زلنسکی رئیس‌جمهور اوکراین، فاقد ظرفیت لازم برای فهم مسائل سیاسی، نظامی و ژئوپلتیکی است. قرار گرفتن در مجاورت چنین مسائلی نیز لزوماً منجر به فهم موثر از این مسائل نمی‌شود زیرا استعداد و قرار گرفتن در فرآیند آموزشی، جزئی از موارد لازم برای آن هستند. همچنین حتی اگر زلنسکی در حال رشد سیاسی باشد، به دلیل بزرگی تحولی که در آن قرار گرفته، هیچ‌گاه به سطح اثرگذاری نخواهد رسید، چه‌اینکه مدیریت این تحول برای بایدن نیز دشوار است. از سوی دیگر رئیس‌جمهور اوکراین زمان و شرایط لازم برای دریافت برداشت صحیح را با توجه به کم‌کاری موجود در سابقه سیاسی خود نخواهد داشت. اطرافیان زلنسکی نیز تندر هستند و قادر به پیش‌بینی تبعات اقدامات‌شان نیستند که اگر بودند در کی‌یف در لانه موش، زیر موشک نبودند.

میزان احتمال اشتباه دولت زلنسکی

دولت‌زلنسکی فاقد توانمندی‌ها و فهم سیاسی لازم است و گرفتار شدش در دستان آمریکا به دلیل رشد نیاز اوکراین به این کشور نیز افزایش داشته‌است. تمام این مسائل می‌توانند عواملی باشند که کی‌یف را به اقدامی اشتباه در خصوص ایران بکشانند. با این وجود، آنچه در برابر روسیه منجر به جنگ شد بیشتر ناشی از تنفر میان دو کشور بود که ریشه در تعاملات تاریخی و مجاورت جغرافیایی این دو داشت. همچنین قصد مسکو برای جلوگیری از نفوذ ناتو به شرق، بیشتر از قصد، از غفلت اوکراین نشأت گرفت. در‌ساره ایران، مقامات اوکراینی از میزان تنف‌ری‌رنج‌نمی‌برند که آنها را وارد فازی غیرمنطقی کند. از سوی دیگر آنها کم‌اکن فاقد تسلیحات دوربرد بوده و به زحمت قادر به تحویل گرفتن و استفاده از آنها از جمیع جهات فنی و حتی سیاسی خواهند بود.

در اینجا باید حساس شدن مقامات اروپایی نسبت به اقدامات بی‌محابای اوکراین را نیز یادآور شد. تشدید تنش‌ها با روسیه موجب زیان اروپا و ناامنی در تامین انرژی برای این قاره شد و کشیده شدن سطح تنش‌ها به سطوح بالا در خصوص ایران، با توجه به جایگاه منطقه‌ای حتی می‌تواند بدون بروز اقدامات عملی، منجر به افزایش احساس ناامنی در حوزه تامین انرژی گردد.

علی‌رغم فشارهای آمریکا و رژیم صهیونیستی در کناری تجربه‌ی زلنسکی اما مخالفت‌ها در اروپا و احساس تردید سیاستمداران کی‌یف، می‌تواند مانع از اقدام اشتباه اوکراین شود. آنچه این احتمال را می‌تواند تقویت کند، تحرکات دیپلماتیک لازم در این خصوص است.

ملاحظات مورد توجه کی‌یف

مقامات اوکراین که در ذهن خود اهدافی را درخصوص تهدیدات لفظی ترسیم کرده‌اند، باید نکاتی را درخصوص ادامه این مسیرشان بدانند: